

epävarma siitä, kestääkö puheena oleva ajattelutapa silloin, kun läheinen ihminen tai asianomainen itse on elänyt oppiensä mukaan ja joutuu havaitsemaan elämänsä jäävän lyhyeksi. Onko hän valmis katumusta tunte-matta jättämään työnsä ja harrastuksensa, hellekesät ja pakkastalvet, läheiset rakkaat ihmiset, koko rakkaan elämän?

Mistä epäilykseni? Siitä, että eräät tuntemani ”älyköt” vievät sairastuneen lapsensa juuri sen saman ”koululääketieteen” edustajan luo, jota he verbaalitasolla halveksivat, eivätkä etsi apua vaihtoehtoista lääketieteestä. Snobismia, tyypillistä snobismia.

Edellä tiheästi viljelemäni adjektiivi hyvä ehkä assosioituu filosofiseen käsitteeseen *hyvä elämä*. Siitä todella on kysymys. Kun terveys-, alkoholi- ym. valistusta koskeva tutkimus ja keskustelu etenee, myös filosofien puheenvuorot ovat välttämättömiä.

Sika ja vapauden logiikka

Tämän hetken suomalaista ”älykkötutkimusta” edustaa, jos mikä, ns. kulturalismi. Se tavoittelee omalle paradigmatilalleen hallitsevaa asemaa sosiologiassa ja sen lähitieteissä, ellei jo ole sitä saavuttanutkin.

Alkoholitutkimuksen alalla kulturalismin tunnetuin kotimainen tuotos on Pekka Sulkusen ja kumppanien kirja Lähiöravintola. Tätä puheenvuoroa varten luin sen uudelleen ja havaitsin sen ansioiden hyvin kestävän uuden lukemisen: se on elämänläheistä kuvausta ja erittelyä siitä, mitä lähiöravintolassa istuminen elämäntapana merkitsee.

Muistikuvieni mukaan alkoholiongelmien oli kirjasta varsin kemiallisen tarkasti eliminoitu pois. Muistikuvani olivat väärä: teoksen 1. luvussa myönnetään alkoholiongelmien keskeinen sija lähiöravintoloiden elämänmenossa, jopa se, että ”alkoholiriippuvuudella on oma kulttuurista piittaamatonkin biologinen ja psykologinen logiikkansa”. Kirjan tekijöiden tarkoituksena on ”osoittaa, millä erityisellä tavalla alkoholiongelmien — ja yleensäkin ihmisen suhde juomiseen — jäsentyvät siinä kulttuurisessa miljöössä, johon lähiöravintolat sijoittuvat”.

Tämä tarkoitushan ei toteudu. Alkoholiongelmien näyttelevät kirjan jatkossa erittäin pientä osaa. Syynkin ymmärtää: tekijöiden ehdoton ja kaikkea muuta hallitseva pyrkimys välttää moralisointia.

Kulturalistisen alkoholitutkimuksen voittopuolisesti myönteiseen vastaanottoon on ilmaantunut juhliä pilaa-va soraäänäni. Tiimin numerossa 5/1987 turkulainen sosi-alityöntekijä, päihdeongelmaisten taustasta gradunsa kirjoittanut Markku Hyttinen esitti eriyvän kantansa seuraavasti:

”Tutkija *Pertti Alasuutari* katsoo työmiehen ilmaisevan alkoholin käytöllään *vapauttaan* ja *riippumattomuuttaan* emokulttuurista. Vapaus saavuttaa täydellisyytensä työmiehen alkoholisoituttua. ”Täydellinen henkilökohtainen vapaus saavutetaan paradoksaalisesti silloin, kun kaikenlainen hallinta ja itsekontrolli siirretään muille tai ulkoisille elinehdoille. Kaikki mitä olosuhteet tai kontrolli eivät estä, kuuluu vapauden alueeseen.” Työmiehen, joka ei ole alkoholisoitunut joutuu taas tyytymään perjantai-pullon antamaan hetkelliseen vapaudenhuumaan.

Jos tämä on vapautta, se on orjan vapautta. Sika toteuttaa omassa elämässään samaa logiikkaa vaeltaessaan ruokakulhon ja mutalammikon väliä. Syöttöporsaan elämän orientaation nimittäminen vapaudeksi tuskin vastaa työmiesten vapauskäsitystä. Alasuutarin teoreettisesti oikealta hypoteesilta puuttuu kosketuspinta todellisuuteen — työmiehen arkielämään.”

Ehkä kyseessä on vaihtelukuvioiden. Ihmisen biologisen hyvän kannalta Hyttinen on oikeassa, ihmisen psyykkisbiologisen hyvän kannalta Alasuutari?

Tämä on kuitenkin kovin lattea ratkaisuehdotus. Alasuutarin tulisi vastata saamaansa kritiikkiin, mitä hän ei ole tehnyt. Vasta tältä pohjalta voitaisiin saada kaksi tulkintaa keskustelemaan keskenään, ja kenties keskustelun jossakin vaiheessa alkaisimme havaita, kumpi kestää paremmin vasta-argumentteja.

Kuten olen antanut ymmärtää, epäilen kulturalistiseen alkoholitutkimukseen sen kaikessa ansiokkuudessaan sisältyvän alkoholiongelmien vähättelyä, ellei suorastaan ongelmaisten ihannoimista. Etäisenä analogiana ansaitsee tulla mainituksi R. D. Laing, tunnetun ns. antipsykiatrian edustaja eli ”hullujen”, paremmin sanottuna mielisairaiden ihannoija. Muuan suomalainen psykoanalytikko on yksityiskeskustelussa esittänyt armoitusta Laing-kritiikkiä, joka sisällöltään muistutti Hyttisen ajatuksia: mielisairaita on helppo ihannoida, ellei haluaakaan ymmärtää sitä, miten paljon he kärsivät; kaikkea kärsimystä ei suinkaan voida selittää sillä, että yhteiskunta leimaa ja syrjii mielisairaita. Tässä muuten terveisiä Jumalan teatterille ja sen hengenheimolaisille; he tuskin koskaan ovat edes pistäytyneet psykiatrisessa sairaalassa katsomassa silmään silmään sitä henkilöryhmää, josta he mielellään puhuvat.

Toinenkin analogia on mahdollinen: Michel Foucault, ”älykkökeskustelun” suosikki, jonka poikkeavuuksia ihannoivaa ajattelutapaa en muista Suomessa kritikoit-dun.

Rimpelän ajatuksia uudesta elitismistä ei siis voida huitaista noin vain pois. Mutta keskustelu olkoon vasta alussaan.

Pertti Hemánus

Kesäkuu 1975

Kaisa Jousmäki

Kesäkuu 1975

Teurastaja Vesliin kulkee mustissa kuin menisi häihin joka päivä. Puuseppä Karhumäki juo korillisen kaljaa, vasta sitten osuu naulaan.

Hillen kanssa nukutaan yksi yö
ja taas vaklataan sateessa:
Karhumäki teippaa sormiaan
kun kalja-auto käy kaupalla
vain tiistaisin.
Liiterin takana kukkopoikien päät
nokissa heinää, räähkyvät.

Juhannusaatto

Puskaradion suora lähetys, Onni
Karhumäki selostaa.
Baarin neiti hymyilee nätisti, keikistele,
rintaliiveissä toppaukset.

Markka levyautomaattiin, Elämää juoksuhaudoissa.
Uus pullo, neiti, saisinkos.
Juu juu. Ihan hetki vaan.

Baarin neiti hymyilee nätisti, keikistele,
pyyhkii kainalonsa savetilla.
Tulee kuuma juhannus, vai.
Juu juu. Taitaa tulla.

Pihassa raapii takamustaan Viljanderin Esko.
Työttömänä pysy jos ei mitään tee.
Juu juu. Ihan niin.

Levyautomaatti rahahtaa, pilvet kuin tamman maito.

Juhannusyö

Lavatanssit (pojan laulu)

Kaunis on tyttöni joella,
kaunis kuin uinuva lumme.
Tyttöni tapasin keväällä.

Kun tyttöni nauraa ja ilakoi,
sen kuulee järvenkin taakse.
Kukkii jo juhannusruusut.

Minä vien tyttöni lavalle,
tanssitan pyörryksiin asti.
Tytölläni punainen mekko.

Tytttöni tapasin keväällä,
kauniin kuin uinuva lumme.
Keväällä tapasin hänet.

Sananjalka kukkii, järvelle
työnnetään roihuava ruuhi
kuin tuonelan virtaan.
Sokeana valosta huutaa kuikka, ja
haikeina istutaan saunan portailla,
lasketaan koivunlehdet iholta.

Tyynyn alla yhdeksän kukkaa,
ja aamulla mummo motkottaa
kun näki unta vainajista vaan.

Entä sitten

Kahdeskymmenesyhdeksäs päivä Vesliin lopetti hevosensa. Jalkapuoli kaakki mutta entä sitten, entä sitten. Hillen kanssa ei enää saatu mennä baariin, ei limsalle edes. Maalattiin vaan nauravia naamoja, kerättiin mehiläisiä purkkiin. Vesliin istui kuistillaan, oli puhumaton kuin yrmeä jänis. Kerättiin Pohtamon kuvia ja puhuttiin että missikisoihin mekin, ja naimisiin, ja kuus lasta. Hillen kotona jäi kissanpennut tappamatta. Mummo keitti joka päivä maitoperunoita. Baarin neiti oli juhannuksena raiskattu. Ja minne se Vesliinikin hevosensa hautasi, sanoi ettei sitä minkkitarhalle ainakaan vietäs.